

Svendborg Kommune

Budgetprocedure 2026

Indholdsfortegnelse

1. Resumé	3
2. Indledning	4
3. Økonomisk politik.....	5
3.1 Det økonomiske udgangspunkt	6
4. Usikkerheder	10
4.1 Usikkerheder	10
5. Udvidelsesforslag/udfordringer til Budget 2026 - serviceudgifter	11
6. Anlægsbudget.....	12
6.1 Basisanlægsbudget	12
6.2 Anlægsprocedure	12
7. Overordnet budgetproces	14
8. Borger- og medarbejderinddragelse m.m.....	16
8.1 Inddragelse og høring af borgere	16
8.2 Inddragelse og høring af medarbejdere.....	16

1. Resumé

De vigtigste elementer i budgetproceduren for budget 2026 er følgende:

1. Set i lyset af kommunens økonomi samt usikkerhed om kommuneaftalen for budget 2026, har Økonomiudvalget fastlagt følgende:
 - Rammestyringsprincippet fastholdes – dvs. at udvalgene som udgangspunkt selv skal finansiere udvidelsesforslag og udfordringer inden for udvalgets ramme, mens udgifter afledt af demografien forventes finansieret af kommuneaftalen.
 - Hvert fagudvalg kan højst fremsende 3 udvidelsesforslag/udfordringer vedr. serviceudgifter. I forlængelse af kommuneaftalen indstiller Økonomiudvalget til 1. behandlingen omfanget af evt. prioriteringspulje til medfinansiering af udvidelsesforslag/udfordringer.
 - Fremsendelse af udvidelsesforslag/udfordringer godkendes senest på fagudvalgsmøderne i juni med efterfølgende fremsendelse til budgetforhandlingerne.
 - Økonomiudvalget beslutter på mødet i marts om der er tværgående udvidelser/udfordringer, som forlods ønskes prioriteret i forhandlingerne for budget 2026.
 - Der udarbejdes ikke et sparekatalog i foråret. Beslutning om, hvorvidt der er behov for besparelser til budget 2026, træffes i forbindelse med de politiske budgetforhandlinger i september, hvor de økonomiske konsekvenser af kommuneaftalen m.m. kendes.
2. Prioritering af nye anlægstemaer sker som udgangspunkt inden for de nuværende anlægsrammer samt KL's vejledende ramme.
 - I 2025 og 2026 ligger kommunens samlede anlægsbudget ca. 150 mio. kr. over KL's vejledende anlægsramme, når forventede overførsler fra 2024 medtages. Set i lyset heraf har Økonomiudvalget fastlagt, at hvert fagudvalg højst kan fremsende 3 anlægstemaer til budget 2026.
 - Der afholdes anlægsseminar 29. april 2025 forud for kommunalbestyrelsens møde, primært med fokus på at skabe overblik over prioriteringsopgaven.
 - Nye anlægstemaer behandles i fagudvalgene senest på juni møderne og fremsendes til budgetforhandlingerne til endelig prioritering ifm. budgetforhandlingerne i september.
3. Justering af Økonomisk politik
I gennem en årrække har kommunens økonomiske målsætning for den gennemsnitlige likviditet udgjort min. 125 mio. kr. Målsætningen har ikke været justeret igennem en årrække, selvom budgetterne hvert år fremskrives, og at der ifm. budget 2025 blev tilført likviditet. I forlængelse heraf har Økonomiudvalget besluttet, at målsætningen for den gennemsnitlige likviditet fra og med budget 2026 skal udgøre min. 150 mio. kr.

2. Indledning

Kommunens økonomi er underlagt en række forhold på nationalt og lokalt plan, som har haft indflydelse ved tilrettelæggelse af processen for budget 2026.

Velfærdsreformer

I øjeblikket ruller der en lang række reformer ind over kommunerne, der berører mange fagområder, og som vil medføre forandringer i kommunens opgavevaretagelse, økonomi, styring m.m.

Reformerne omfatter bl.a. ældrereformen, folkeskolens kvalitetsprogram, delaftale på socialområdet, grøn trepartsaftale, samt beskæftigelses- og sundhedsområdet. Fælles for reformerne er, at de har fokus på frisættelse, nye faglige metoder, helhedsperspektiv for borgeren og samspil med eksterne, herunder civilsamfund, private aktører/erhvervsliv m.m.

Kommunerne står derfor overfor en stor implementeringsopgave de kommende år, hvor mange store forandringer skal implementeres samtidigt. Nogle reformer løfter den kommunale økonomi, mens andre har til formål at reducere de kommunale udgifter.

Det kommunale udligningssystem

Kommunerne har de seneste år oplevet store udsving i deres finansiering, blandt andet som følge af uligheder i det kommunale udligningssystem, hvor de rige kommuner bliver rigere, og de fattige kommuner bliver fattigere. I forlængelse heraf er det aftalt, at et nyt udligningssystem skal være klar i 2028, og at der i foråret 2025 fastlægges et kommissorium for omfanget af en kommende udligningsreform.

Statsgaranteret udskrivningsgrundlag

Det statsgaranterede udskrivningsgrundlag har i de seneste to års kommuneaftaler været budgetlagt for lavt, hvilket har medført, at mange kommuner har valgt selvbudgettering mere eller mindre frivilligt. I forlængelse heraf fremsatte regeringen i november lovforslag om afskaffelse af selvbudgettering fra 2026. På grund af voldsomme protester fra kommunerne valgte regeringen dog at droppe forslaget. I stedet for er det aftalt, at regeringen og KL i fællesskab arbejder på en ændring af ordningen, og at der i god tid frem mod kommuneaftalen for 2026 arbejdes på at opnå enighed om holdbare ændringer af selvbudgetteringsordningen.

Hvis der ikke opnås enighed primo 2025 udskydes økonomiforhandlingerne til august, så augustskønnet for det kommunale udskrivningsgrundlag vil kunne ligge til grund for fastsættelse af statsgarantien. Det vil betyde, at kommunen først ultimo august/primo september vil have et overblik over kommunens økonomi, hvilket vil medføre en meget sammenpresset proces frem mod 2. behandlingen i Økonomiudvalget den 30. september.

Svendborg Kommunes Udviklingsstrategi 2023-25

Kommunalbestyrelsen vedtog i august 2023 Svendborg Kommunes Udviklingsstrategi 2023-2035. Strategien præsenterer Kommunalbestyrelsens ambitioner og ønsker for Svendborg Kommunes langsigtede udvikling og kan bruges som politisk værktøj til at navigere i beslutninger herom.

Strategiens handlingsrettede del omfatter 17 signaturprojekter samt 2 tværgående projekter. Implementering af signaturprojekterne er forankret i fagudvalgene, som sammen med administrationen skal sikre, at der løbende igangsættes en prioritering og konkretisering med henblik på, at:

- Skabe fokus på og eventuelt supplere allerede igangsatte initiativer
- Igangsætte projekter inden for udvalgets økonomiske rammer
- Udarbejde temaer til prioritering i kommende års budgetlægning.

- Sikre tværgående prioritering og udnytte eventuelle synenergimuligheder med andre signaturprojekter.

Klima og miljø

Klimadagsordenen er højt prioriteret i de danske kommuner, og næsten alle danske kommuner er nu med i DK2020, som har til formål af fremme den grønne omstilling og reducere CO2 udledningen. Reduktionen skal udgøre 70 pct. i 2030 og 100 pct. i 2050 (klimaneutralitet).

Selvom der i det nuværende budget er afsat beløb til investeringer i klima og bæredygtighed, vil der, bl.a. set i lyset af den seneste tids ekstreme vejrhændelser, være behov for yderligere investeringer i klimarobusthed til højvandssikring mv.

Svendborg som attraktiv kommune

Svendborg Kommune har gennem længere tid haft fokus på at gøre Svendborg mere attraktiv, blandt andet gennem kommunens mangfoldige kultur, flotte natur, flere uddannelsesmuligheder m.m. Udviklingen de seneste år viser, at arbejdet hermed har båret frugt, idet flere unge herunder børnefamilier flytter til kommunen. Det har haft en afsmittende effekt, da private investorer og boligselskaber har bygget mange nye boliger i det sydfynske.

Stram økonomi

Kommunen har gennem en lang årrække haft en stram økonomi. Det skyldes blandt andet, at kommunen har et højere udgiftsbehov og et lavere udskrivningsgrundlag i forhold til en gennemsnitskommune, ligesom skævheder i det nuværende udligningssystem er en del af forklaringen.

For at fastholde en økonomi i balance, og for at imødekomme borgernes forventninger om et øget serviceniveau, kræver det hårde politiske prioriteringer, samt en effektiv og stram økonomistyring.

Dette har været i fokus i mange år og en nylig rapport fra Rockwool Fonden viser, at Svendborg Kommune er lykkedes hermed. Rockwool Fonden har undersøgt produktivitetsudviklingen i kommunerne fra 2009 til 2021. Her måles kommunernes service på 55 indikatorer, som efterfølgende sættes i forhold til kommunernes ressourceforbrug. Rapporten viser, at Svendborg Kommune ligger helt i top, og er placeret blandt de 10 kommuner der scorer højest. Ses der alene på produktivitetsstigning, er Svendborg Kommune den kommune, der har haft den største stigning i perioden.

3. Økonomisk politik

Kommunalbestyrelsen har i den økonomiske politik fastlagt de overordnede rammer for kommunens økonomi. Kommunens økonomiske politik indeholder følgende målsætninger, som grundlæggende har til formål at sikre en sund økonomi i balance med et flerårigt sigte.

1. Driftsoverskuddet skal som minimum udgøre 170 mio. kr.
2. Den gennemsnitlige kassebeholdning skal fra og med 2026 som minimum udgøre 150 mio. kr.
3. Nedbringelse af kommunes gæld

Målsætningerne afspejler, at driftsoverskuddet skal kunne finansiere afdrag på kommunens gæld og kommunens anlægsinvesteringer (ud over det niveau, der lånefinansieres), samt at likviditeten skal være tilstrækkelig til at imødegå udsving.

Den økonomiske politik understøttes desuden af en række principper – som søges efterlevet både i budgetlægnings- og opfølgingsfasen:

- **Overholdelse af service- og anlægsrammen** - Undgå eventuelle sanktioner
- **Bevillingsoverholdelse** – ingen tillægsbevillinger finansieret af kassen
- **Styringsparameter** – Økonomiudvalget styrer efter vedtaget budget - sikre overholdelse af servicerammen. Fagudvalg styrer efter korrigeret budget – sikre overholdelse af bevillinger.
- **Rammestyring** - udvalgene skal som udgangspunkt selv finansiere nye tiltag, uforudsete udgifter m.m. via omstilling/omprioritering inden for udvalgenes egne budgetrammer.
- **Budgetansvar** – fagudvalgene har ansvaret for, at bevillinger og rådighedsbeløb, der er tildelt udvalget, ikke overskrides.
- **Tidlig reaktion** – ved udsigt til budgetoverskridelse iværksættes decentralt tiltag til imødegåelse heraf, eller forslag til finansiering til politisk beslutning.
- **Realistiske anlægsbudgetter** – overholdelse af KL's vejledende ramme, undgå store anlægsoverførsler mellem årene, samt øget præcision i skøn over forventet regnskab.

Rammestyring:

Kommunens budgetlægning tager udgangspunkt i rammebudgetteringsmodellen, som er kendetegnet ved, at det samlede budget opstilles ud fra den økonomiske formåen i kommunen – "hvad har vi råd til". Økonomiudvalget har ansvaret for kommunens samlede budget (ramme), mens fagudvalgene er ansvarlige for deres egen ramme.

Fagudvalgene har stor handlefrihed inden for deres egen ramme, men *under forudsætning* af at rammen ikke overskrides. Dette gælder dels ved udarbejdelse af næste års budget, og dels ved den efterfølgende budgetopfølgning, hvor budgetoverholdelse af rammen er en vigtig forudsætning.

Det er fagudvalgenes hovedansvar at sikre, at rammestyringen fungerer godt. De skal undersøge alle finansieringsmuligheder inden for deres ramme og tilpasse serviceniveauet, før de anmoder om finansiering fra Økonomiudvalget. Eventuelle merudgifter ved regnskabsafslutningen inden for fagudvalget overføres som udgangspunkt til fagudvalget til efterfølgende regnskabsår.

3.1 Det økonomiske udgangspunkt

Budgetproceduren tager udgangspunkt i budget 2025-28 i økonomisk balance med et stort driftsoverskud, en betydelig nedbringelse af kommunens gæld og en mindre likviditetsreserve i forhold til den økonomiske politik.

I nedenstående tabel er vist økonomiske nøgletal jf. det vedtagne budget 2025-28.

Mio. kr.	2025	2026	2027	2028
Driftsoverskud (mål 170 mio. kr.)	-222,5	-222,4	-228,7	-223,5
Anlæg	179,1	200,8	122,4	102,4
Gennemsnits likviditet ultimo (mål 150 mio. kr. fra 2026)	174,7	153,3	141,3	157,6
Nedbringelse af kommunens gæld	46,3	60,7	86,6	100,9

Driftsoverskud:

Driftsoverskuddet ligger alle år noget over målsætningen på 170 mio. kr. jf. den økonomiske politik.

Kommuneaftalen for 2025 indeholdt et løft af servicerammen på 3,4 mia. kr. svarende til ca. 32 mio. kr. for Svendborg Kommune. Desværre viste det sig efterfølgende, for mange kommuner, at finansieringen ikke fulgte med - primært på grund af en række "tekniske justeringer" af bloktilskuddet fra staten. Korrektioner som, for Svendborg Kommunes

vedkommende, "slugte" hele kommunens andel af serviceløftet. Det medførte en voldsom kritik fra mange af landets kommuner, og i forbindelse med offentliggørelse af finanslovsforslaget meddelte Regeringen, at kommunerne i 2025 vil modtage et ekstraordinært engangstilskud på 2,5 mia. kr., som for Svendborg Kommune udgør 33,8 mio. kr.

Set i lyset af, at det ekstra finansieringstilskud fra staten er et engangstilskud, var forligsparterne enige om, at tilskuddet ikke fuldt ud blev omsat til et varigt løft af kernevelfærden, men blev anvendt til at styrke kommunens likviditet, samt til finansiering af engangsudgifter.

Effektivisering:

Siden 2010 har kommunens afdelinger og institutioner været underlagt et årligt effektiviseringskrav. Hertil kommer udgiftsreduktion via strukturændringer, effektiviseringspuljer mv.

I forbindelse med vedtagelsen af budget 2024 blev effektiviseringskravet ændret til 0,3 pct. svarende til årligt 9,2 mio. kr. Videreførelse af effektiviseringskravet i 2029 indgår i de politiske drøftelser frem til budgetvedtagelsen.

Det årlige effektiviseringskrav er udmøntet ved en generel nedskrivning af budgettet. Den konkrete udmøntning herunder inddragelse af medarbejderne sker efterfølgende efter principperne nævnt under pkt. 8.

Besparelser:

Jf. budgetproceduren udarbejdes der ikke et sparekatalog i foråret, men beslutning herom træffes i forbindelse med de politiske budgetforhandlinger i september, hvor de økonomiske konsekvenser af kommuneaftalen kendes.

Det skal bemærkes, at der ifm. vedtagelse af budget 2024-27 blev indarbejdet besparelser på 41,8 mio. kr. stigende til 63,9 mio. kr. i 2027. Hertil kommer, at kommuneaftalen for budget 2024 indeholder omlægning af den kommunale beskæftigelsesindsats, som skal frigøre 3 mia. kr. på landsplan svarende til ca. 30 mio. kr. for Svendborg Kommune. Der er endnu ikke kommet en endelig afklaring på omlægningen, og de afledte økonomiske konsekvenser for Svendborg Kommune er *ikke* indarbejdet i det foreliggende budget 2025-28.

Anlæg:

Kommunens bruttoanlægsbudget udgør 267,5 mio. kr. i 2025 inkl. forventede overførsler fra regnskab 2024 jf. seneste skøn. I 2026 udgør bruttoanlægsbudgettet 228,2 mio. kr. Samlet set er der for 2025 og 2026 afsat et bruttoanlægsbudget på ca. 496 mio. kr. inkl. forventede overførsler fra 2024 til 2025, hvilket er ca. 150 mio. kr. højere end KL's vejledende ramme for de to år.

Der henvises til afsnit 6, hvor forhold vedr. kommunens anlægsbudget er nærmere beskrevet.

Likviditet:

Igennem en årrække har kommunens økonomiske målsætning for den gennemsnitlige likviditet udgjort min. 125 mio. kr. I samme periode er kommunens samlede økonomi vokset, og kommunens økonomi er derfor blevet mere sårbar overfor ændringer herunder:

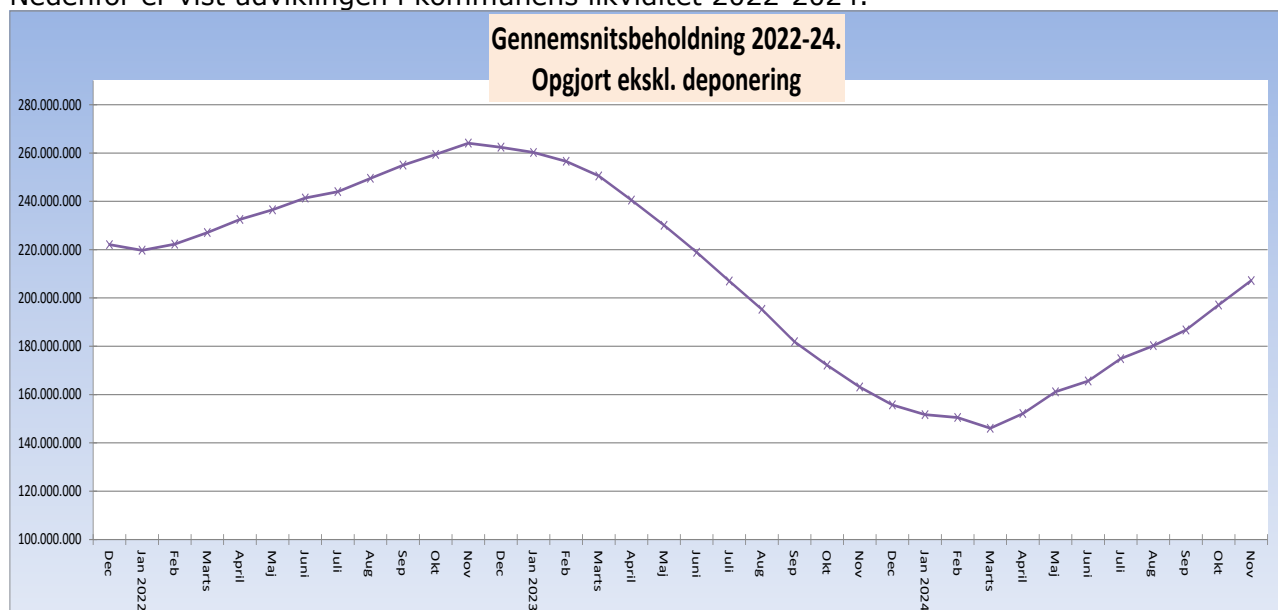
- Ved større, uforudsete og uomgængelige udgifter.
- En lav likviditet gør kommunen mere sårbar i forhold til udfaldet af de årlige kommuneaftaler mellem regeringen og KL.
- Afledte økonomiske konsekvenser ved omlægning af Den Kommunale Medfinansiering (KMF).

- Der må ligeledes i de kommende år forventes stor efterspørgsel efter garanti for lån til udrulning af fjernvarme m.v., hvorfor kommunens likviditet bør være at en passende størrelse i forhold til risiko.

Set i lyset af ovennævnte samt kommunens økonomi i øvrigt, har Økonomiudvalget besluttet, at målsætningen for den gennemsnitlige kassebeholdning fra og med budget 2026 skal udgøre min. 150 mio. kr.

En gennemsnitlig likviditet på 150 mio. kr. vil fortsat placere Svendborg Kommune blandt kommuner med lavest likviditet.

Nedenfor er vist udviklingen i kommunens likviditet 2022-2024.

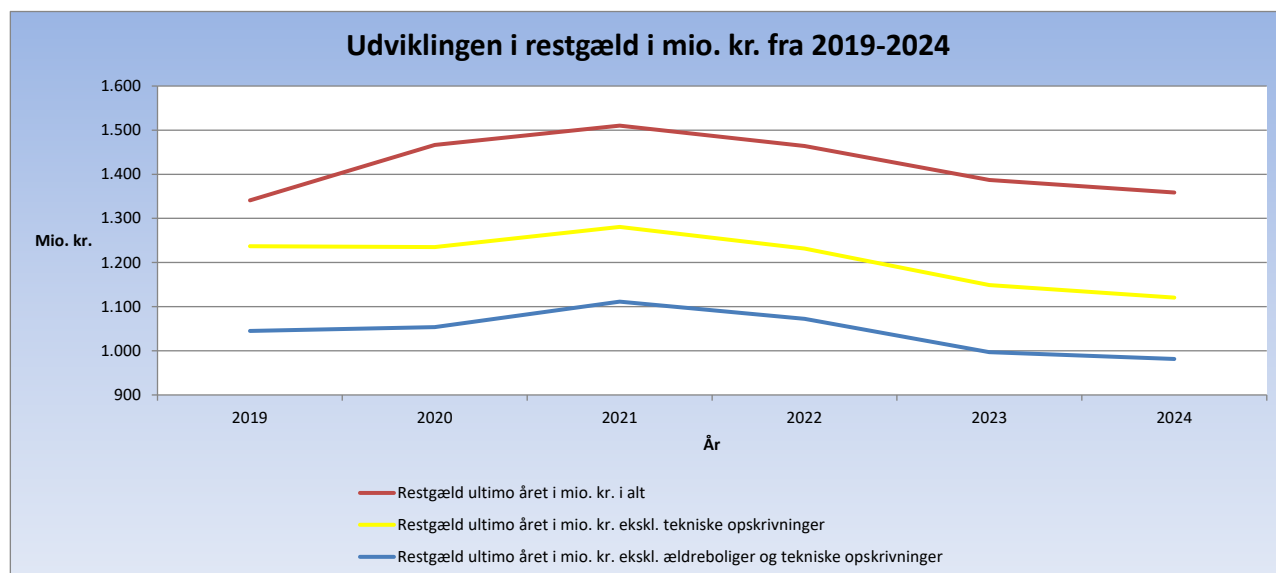
Ved udgangen af 2024 udgør den gennemsnitlige likviditet 218 mio. kr., hvor der i det vedtagne budget for 2025 var forventet 180 mio. kr. ved udgangen af 2024. En evt. justering af likviditeten til budget 2026 afventer koncernrapporten 30. juni 2025.

Selvom kommunens likviditet har været stigende i 2024, er kommunen rykket ned blandt de 10 kommuner med lavest likviditet. På landsplan lå gennemsnitslikviditeten pr. 30.6.2024 på 8.998 kr. pr. indbygger, hvor Svendborg Kommunes lå på 2.773 kr. pr. indbygger.

Hvor stor en kommunes gennemsnitslikviditet bør være er forskellig fra kommune til kommune, men ministeriet har fastlagt, at den som minimum skal udgøre 1.000 kr. pr. indbygger svarende til knap 60 mio. kr. for Svendborg Kommune.

Kommunens gæld:

Kommunens gæld er blandt den højeste blandt landets kommuner, hvortil kommer betydelig garantistillelse for lån til almene boliger, forsyningsvirksomheder mv., hvilket fremgår nedenfor. Nedenstående figur viser udviklingen i kommunens gæld opgjort pr. 31.12.2024.

I forhold til målsætningen i den økonomiske politik om nedbringelse af kommunens gæld tages der udgangspunkt i kommunens gæld ekskl. ældreboliger og tekniske opskrivninger (den blå kurve). Tekniske opskrivninger omfatter bl.a. indefrosne feriepenge, overtagelse af gæld fra andre m.m.

Det skal bemærkes, at kommunen har tre større lån med udløb i 2028, som medfører, at kommunens afdrag reduceres med 43 mio. kr. fra og med 2029.

Udover gælden jf. ovenstående graf har kommunen garantier og eventualforpligtigelser til almene boliger, forsyningsvirksomheder m.m., som udgør 2.340,9 mio. kr. pr. 31. december 2023 (regnskab 2024 er under udarbejdelse) og kan specificeres således:

Mio. kr.	Primo 2023	Ultimo 2023
Kreditforeninger	2.596,1	2.338,1
Boligindskud	2,6	2,3
Sundhøj Børneby's Forældreforening	0,3	0,3
Stenstruphallen	0,2	0,2
I alt	2.599,2	2.340,9

Af den samlede forpligtigelse vedrører 3,8 mio. kr. selvejende institutioner, hvor institutionernes lånerestgæld er medtaget i kommunens status.

4. Usikkerheder

4.1 Usikkerheder

Nedenfor er der oplyst en række usikkerheder, som kan påvirke kommunens økonomi både i en positiv og negativ retning.

Risikopulje (KMF):

Puljen blev oprindeligt budgetlagt i 2019 i forbindelse med fastfrysning af kommunernes bidrag til medfinansiering af regionernes udgifter til somatisk og psykiatrisk hospitalsbehandling samt til behandling hos praktiserende læger, speciallæger, tandlæger mv. I daglig tale kaldet Kommunal Medfinansiering (KMF). I 2026 og frem udgør puljen årligt 11,0 mio. kr.

En reform af sundhedsområdet er blevet udskudt af flere omgange. Den 15. november 2024 indgik regeringen en bred aftale om en sundhedsreform, som medfører at KMF afskaffes med udgangen af 2026.

Økonomien forbundet med afskaffelse af KMF samt opgaveflytning til regionerne afklares i foråret 2025. Som en del af afskaffelsen af KMF'en indføres en overgangsordning i 2027 og 2028, og som har til formål at mindske den økonomiske effekt for den enkelte kommune.

Krigen i Ukraine:

Den afledte effekt på den danske økonomi herunder den kommunale økonomi på kort og lang sigt vedr. krigen i Ukraine kendes pt. ikke. Som udgangspunkt får kommunen refunderet sine afledte udgifter, men kun for et år ad gangen. Kompensation for 2025 indgår i de kommende forhandlinger om kommuneaftalen for budget 2026, hvor en eventuel kompensation for 2026 og frem afventer kommende års kommuneaftaler. Som følge heraf er der ikke budgetlagt med udgifter i 2026 og frem.

Kommuneaftalen for 2026:

Som tidligere nævnt har de seneste års kommuneaftaler været forbundet med stor usikkerhed på grund af en række u hensigtsmæssigheder i det nuværende udligningssystem, videreførelse af engangstilskuddet i 2025 og omfanget heraf, samt det faktum, at det statsgaranterede udskrivningsgrundlag har været fastlagt for lavt.

Efterregulering af grundskyldindtægter:

Svendborg Kommune har i lighed med landets øvrige kommuner i 2024 budgetteret indtægterne fra grundskyld ud fra det af Skatteministeriet udsendte skøn over udskrivningsgrundlaget for hhv. landbrugsejendomme og øvrige ejendomme. Da det er *foreløbige vurderinger*, som ligger til grund for opkrævningen af grundskyld i 2024, vil der i maj 2026 blive foretaget en endelig opgørelse af beskatningsgrundlaget, når de endelige ejendomsvurderinger forventeligt er blevet udsendt.

Afhængig af resultatet af den endelige opgørelse vil kommunen i de tre første måneder af 2027 derfor enten få udbetalt et ekstra provenu eller skulle tilbagebetale et beløb til Staten (opgjort som forskellen mellem den endeligt opgjorte grundskyldindtægt og den budgetterede grundskyldindtægt). Der er derfor en risiko for, at der i 2027 skal ske tilbagebetaling af grundskyldindtægter fra 2024.

Resultat af selvbudgettering for 2024:

Når udskrivningsgrundlaget for 2024 er endelig gjort op i maj 2026 foretages der på baggrund af dette en ny beregning af udligning og tilskud samt skatteindtægter for alle landets kommuner. Kommuner, som har valgt selvbudgettering, vil på den baggrund få beregnet en efterregulering, som skal afregnes i de tre første måneder af 2027.

Det forventes på nuværende tidspunkt stadig, at Svendborg Kommune vil få en samlet positiv efterregulering vedr. 2024. Men da 82 kommuner har valgt selvbudgettering for 2024 forventes det, at der i opgørelsen af bloktilskuddet for 2027 vil blive indregnet et større beløb vedr. det samlede resultat af selvbudgettering for 2024. Denne ekstra indtægt for kommunerne vil alt andet lige resultere i, at bloktilskuddet for 2027 vil blive reduceret. Der kan derfor være risiko for at Svendborgs andel af reduktionen i bloktilskuddet vil overstige den positive efterregulering for 2024.

5. Udvidelsesforslag/udfordringer til Budget 2026 - serviceudgifter

Demografi:

Der reguleres ikke automatisk for udgifter afledt af den demografiske udvikling på dagtilbuds-, skole-, ældreområdet samt overgang fra det specialiserede børneområde til voksenområde.

Mer- eller mindreudgifter afledt af den demografiske udvikling forelægges for fagudvalget senest på augustmødet, og fremsendes efterfølgende til de politiske forhandlinger. Udgifter afledt af demografien forventes finansieret af kommuneaftalen.

Udfordringer:

Vedrører områder, hvor der af forskellige årsager vil være merudgifter, der ikke kan undgås eller påvirkes gennem initiativer på området uden væsentlige ændringer i serviceniveau.

Økonomiudvalget har fastlagt, at udfordringer til budget 2026 som udgangspunkt skal finansieres inden for fagudvalgets egen ramme, og senest skal være afklaret på fagudvalgets møde juni. Hvis det ikke er muligt at finde finansiering inden for udvalgets ramme, fremsendes udfordringen som udvidelsesforslag jf. nedenfor.

Udvidelsesforslag:

Set i lyset af det økonomiske råderum, hvor der kun er begrænsede midler til finansiering af nye tiltag, har Økonomiudvalget fastlagt, at hvert fagudvalg kan fremsende maks. 3 udvidelsesforslag inkl. udfordringer vedrørende serviceudgifter. Forslagene godkendes senest på fagudvalgsmøderne i juni med efterfølgende fremsendelse til budgetforhandlingerne.

Tværgående udvidelsesforslag:

Fra politisk side har der været efterspurgt mulighed for at fremsende tværgående forslag, hvor der på forhånd forventes en bred, politisk opbakning. I budgetproceduren er der derfor lagt op til, at fagudvalgene på deres møder i marts drøfter og fremsender eventuelle tværgående forslag til Økonomiudvalget. Økonomiudvalget fastlægger efterfølgende på mødet i marts hvilke forslag, der skal arbejdes videre med, og som skal indgå i de politiske budgetforhandlinger frem mod budgetvedtagelsen.

Prioriteringspulje:

Når kommuneaftalen foreligger, indstiller Økonomiudvalget til 1. behandlingen omfanget af en eventuel prioriteringspulje til medfinansiering af udvidelsesforslag/udfordringer.

Puljen indgår i de politiske budgetforhandlinger, og anvendelse af puljen foretages efter følgende prioritering:

- 1. Finansiering af udfordringer
- 2. Finansiering af tværgående udvidelsesforslag
- 3. Finansiering af udvidelsesforslag

6. Anlægsbudget

Finansiering af kommunens anlægsbudget sker primært via overskuddet på kommunes ordinære drift. Hertil kommer, at der på udvalgte områder er låneadgang til anlægsudgifter. Det vedrører bl.a. udgifter til energiinvesteringer, byfornyelse, havnerelaterede udgifter, køb af jord m.m.

Hvis den kommende kommuneaftale giver mulighed for at søge om lånedispensation til nye anlægsprojekter, vil svar først foreligge ultimo august/primio september.

6.1 Basisanlægsbudget

Nedenstående figur viser kommunens anlægsbudget 2025 – 2029 inkl. forventede anlægsoverførsler fra regnskab 2024 opgjort medio januar 2025.

Figur 5. Kommunens anlægsbudget 2025-2029. 1.000 kr.

1.000 kr.	Vedtaget budget 2025	Forventede overførsler til 2025 (koncern 30.9.24)	Vedtaget budget 2025 med forventede overførsler	Budget 2026	Budget 2027	Budget 2028	Budget 2029
Udgift	189.847	77.662	267.509	228.247	127.404	107.757	90.027
Indtægt	-10.699	-53.368	-64.067	-26.701	-5.001	-5.396	0
Netto	179.148	24.294	203.442	201.546	122.403	102.361	90.027

Som det fremgår, udgør bruttoanlægsbudgettet 267,5 mio. kr. i 2025 inkl. forventede overførsler fra regnskab 2024 jf. seneste skøn. I 2026 udgør bruttoanlægsbudgettet 228,2 mio. kr. Samlet set er der for 2025 og 2026 afsat et bruttoanlægsbudget på ca. 496 mio. kr. inkl. forventede overførsler fra 2024 til 2025, hvilket er ca. 150 mio. kr. højere end KL's vejledende ramme for de to år.

I overslagsårene 2027-29 er der stort set kun afsat midler til basisopgaver, herunder vedligeholdelse/renovering af kommunens bygninger, samt investeringer i byfornyelse, energiforbedringer og havnerelaterede opgaver, hvor der er automatisk låneadgang.

I vedlagte bilag 2 er vist en specifikation af anlægsbudgettet 2025-29.

6.2 Anlægsprocedure

Faseopdelt budgetproces

Som led i den faseopdelte budgetlægningsproces vedr. budget 2026 udmelder KL vejledende bruttoanlægsrammer for hver kommune, som skal sikre at kommunerne under et overholder det udmeldte anlægsloft i kommuneaftalen. Den vejledende ramme til budget 2025 udgjorde for Svendborg Kommune 168 mio. kr., og udover prisfremskrivning forventes rammen for 2026 at ligge på samme niveau.

Jf. tabellen ovenfor udgør bruttoanlægsbudgettet 227,5 mio. kr. i 2026, og Svendborg Kommune ligger derfor i udgangspunktet væsentlig over KL's forventede vejledende ramme for 2026, hvortil kommer overførsler fra 2025. Prioritering af anlægsbudgettet 2026 vil derfor spille en central rolle i de politiske budgetforhandlinger.

Anlægsprocessen er i foråret derfor primært fokuseret på justeringer af det nuværende budget med det formål fortsat at danne et aktuelt og realistisk anlægsbudget, som kan danne udgangspunkt for de efterfølgende politiske drøftelser.

I forlængelse af ovennævnte afholdes der anlægsseminar den 29. april 2025, hvor administrationen fremlægger forslag til et prioriteret anlægsbudget 2025-2029. Forslaget vil være fokuseret på et prioriteret anlægsbudget for 2025, som flugter med kommunens vejledende anlægsramme på 168 mio. kr. – blandt andet ved overførsel af anlægsprojekter til 2026-29.

Program for anlægsseminar/temamøde forud for kommunalbestyrelsens møde den 29. april 2025:

- Præsentation af anlægsbudget 2025-29
 - o Anlægsbudget 2025 inkl. overførsler fra 2024 jf. koncernrapport pr. 31.3.2025
 - o Teknisk anlægsbudget 2026-29 herunder forslag til realistisk anlægsbudget.
 - o Nye anlægstemaer
- Finansieringsmuligheder:
 - o Omprioritering inden for nuværende ramme
 - o Lånemuligheder.
- Politisk drøftelse og prioritering

Nye anlægsprojekter/-temaer og finansiering

Som nævnt ovenfor ligger kommunens anlægsramme i 2025 og 2026 over den vejledende ramme, og særligt i 2026 er rammen udfordret. Set i lyset heraf har Økonomiudvalget besluttet, at hvert fagudvalg højst kan fremsende 3 nye anlægstemaer til budget 2026.

Senest på møderne i juni fremsender fagudvalgene forslag til udvidelser/omprioritering af anlægsbudgettet.

På kommunalbestyrelsens budgetseminar den 24. juni 2025 vil der være en præsentation af kommunens anlægsbudget 2025-29 samt nye anlægstemaer fra fagudvalgene.

7. Overordnet budgetproces

Den overordnede proces for budget 2026 har, som nævnt indledningsvis, primært fokus på sikring af kernevefærdien inden for rammerne af den økonomiske politik.

I lighed med tidligere år er budgetproceduren tilrettelagt således, at fagudvalgene i foråret drøfter udvidelsesforslag/udfordringer m.m., og at fagudvalgene senest på juni møderne fremsender ønsker, der skal indgå i de politiske forhandlinger frem til budgetvedtagelsen. Processen for 2026 vil i hovedtræk forløbe således:

Overordnet budgetproces for budget 2026:

I vedlagte bilag 1 er vist den overordnede tidsplan for udarbejdelse af budget 2026.

Det politiske arbejde

Den 18. februar 2025 fastlægger Økonomiudvalget de overordnede rammer for budgetarbejdet gennem vedtagelsen af budgetproceduren. På mødet vil Økonomiudvalget få forelagt status på kommunens økonomi, herunder økonomisk råderum for budget 2026-29.

Der udarbejdes ikke et sparekatalog i foråret. Beslutning om, hvorvidt der er behov for besparelser til budget 2026, træffes i forbindelse med de politiske budgetforhandlinger i september, hvor de økonomiske konsekvenser af kommuneaftalen m.m. kendes.

Der afholdes anlægsseminar som temamøde forud for Kommunalbestyrelsens møde den 29. april 2025.

I juni 2025 forventes økonomiaftalen mellem regeringen og KL indgået. Økonomiudvalget har dialog med Hoved-MED, og de foreløbige økonomiske konsekvenser præsenteres for Kommunalbestyrelsen på budgetseminaret den 24. juni 2025.

Som nævnt indledningsvis drøfter regeringen og KL primo 2025 ændringer vedr. selvbudgetteringsordningen. Hvis der ikke opnås enighed, udskydes forhandlinger om økonomiaftalen til august, og først ultimo august/primo september vil kommunen have et overblik over økonomiaftalens økonomiske konsekvenser.

Senest på juni møderne godkender fagudvalgene forslag til fremsendelse til de politiske budgetforhandlinger.

Program budgetseminar 24. juni 2025:

- Forventet regnskab 2025 jf. koncernrapport pr. 31. marts 2025
- Kommuneaftalen for budget 2026.
- Status udgifter afledt af demografi, udfordringer samt foreløbige temaer.
- Præsentation af anlægsbudget for 2025 – 2029 samt nye anlægstemaer fra fagudvalgene.

Primo august foreligger en samlet økonomisk vurdering af økonomiaftalens konsekvenser for Svendborg Kommune, som forelægges Økonomiudvalget den 19. august 2025.

Den 26. august 2025 afholdes budgetseminar for Kommunalbestyrelsen, hvor kommunalbestyrelsen vil få en status på det økonomiske budgetgrundlag, en gennemgang af materialet til budgetmappen, samt Direktionens forslag til 1. behandling.

Opstarten på de politiske forhandlinger er planlagt til at finde sted den 17. september og forventes afsluttet senest søndag den 21. september 2025.

Fagudvalgenes rolle:

Når Økonomiudvalget har godkendt den overordnede budgetprocedure i februar, fastlægger fagudvalgene efterfølgende inden for disse rammer deres egen budgetprocedure. Jo tidligere processen startes, jo mere tid til drøftelser i fagudvalgene samt inddragelse af brugere og medarbejdere/MED-organisationen.

I budgetproceduren er der lagt op til, at fagudvalgene på deres møder i marts drøfter og fremsender eventuelle tværgående forslag til Økonomiudvalget. Økonomiudvalget fastlægger efterfølgende på mødet i marts hvilke forslag, der skal arbejdes videre med, og som skal indgå i de politiske budgetforhandlinger frem mod budgetvedtagelsen.

Frem til fagudvalgsmøderne i juni har fagudvalgene løbende drøftelser omkring det indholdsmæssige, og samtidig skal fagudvalgene løbende foretage nødvendige tilpasninger/omstillinger af udvalgets aktiviteter jf. principperne for rammestyring. Dette kan være med udgangspunkt i drøftelser om nye udvidelsesforslag, der understøtter vedtagne politikker, ønsker fra interessegrupper samt eventuelle særlige budgetmæssige udfordringer, samt finansiering heraf.

Rammestyingsprincippet fastholdes – dvs. at udvalgene som udgangspunkt selv skal finansiere udvidelsesforslag og udfordringer inden for udvalgets ramme, mens udgifter afledt af demografien forventes finansieret af kommuneaftalen.

I lighed med tidligere år vil der i budgetmaterialet være et afsnit om ECO nøgletal, hvor budget 2025 og regnskab 2024 fremgår. Fagudvalgene vil få forelagt ECO-nøgletal og drøfter muligheder og udfordringer indenfor udvalgenes områder med henblik på vurdering af serviceniveau og mulig medfinansiering som led i rammestyningen.

Økonomiudvalget har fastlagt, at hvert fagudvalg kan fremsende maks. 3 udvidelsesforslag/udfordringer vedr. serviceudgifter. I forlængelse af kommuneaftalen drøftes afsættelse af evt. prioriteringspulje til medfinansiering af temaer, herunder omfanget af og finansiering af puljen.

Fremsendelse af udvidelsesforslag/udfordringer godkendes senest på fagudvalgsmøderne i juni med efterfølgende fremsendelse til budgetforhandlingerne

Senest på augustmøderne fremsender fagudvalgene ligeledes beskrivelser vedr. udgifter afledt af den demografiske udvikling.

Når budgettet er vedtaget, udarbejder fagudvalg bidrag til Service og Økonomi, der er kommunens budgetpublikation, der beskriver udvalgets område herunder en oversigt over udvalgets politikker og strategier med angivelse af indsatser/mål for de(t) kommende år. Bidraget forelægges fagudvalget senest i december, hvor fagudvalget samtidig fastlægger proces for udmøntning af budget og indsatser.

8. Borger- og medarbejderinddragelse m.m.

8.1 Inddragelse og høring af borgere

I budgetproceduren er der lagt op til, at Økonomiudvalget på sit møde den 13. maj 2025 træffer beslutning om, hvorvidt der skal afholdes borgermøde i forbindelse med budget 2026.

Ved udarbejdelse af eventuelle besparelsesforslag skal fagudvalgene sikre, at der bliver tilrettelagt en høringsfase for de høringsberettigede parter.

8.2 Inddragelse og høring af medarbejdere

Der skal i de enkelte områder, institutioner og afdelinger ske medarbejderinddragelse i forbindelse med budgetlægningen jf. MED-reglerne.

Budgetprocessen er tilrettelagt med henblik på at sikre en kobling/videreformidling mellem de forskellige MED-udvalg.

1) Lokal-MED

De lokale MED-udvalg drøfter i starten af året de overordnede forudsætninger for budgettet på det pågældende område og eventuelle ønsker eller forventninger til ændringer og nye tiltag. Udgangspunktet for drøftelserne er det seneste vedtagne budget. Det er vigtigt, at der på de enkelte fagudvalgsområder tilrettelægges en proces, der sikrer en kobling mellem lokal-MED og sektor-MED, så informationer videresendes og indgår i drøftelserne på sektor-MED.

2) Sektor-MED

Datoerne for inddragelsen af sektor-MED skal fremgå af tidsplanerne for de enkelte fagudvalgs budgetbehandling. Disse skal være afpasset i forhold til, at eventuelle bemærkninger kan videreformidles og indgå i drøftelserne på hoved-MED jf. datoerne under punkt 3.

3) Hoved-MED

Der er forudsat flg. datoer for drøftelse af budget 2026 i Hoved-MED:

Tid	Aktivitet
31. Januar 2025	Møde HMU: Orientering og drøftelse vedr. budgetproceduren for 2026
28. marts 2025	Møde HMU: Orientering og drøftelse vedr. budgetproceduren for 2026
6. Juni 2025	Møde HMU: Orientering og drøftelse vedr. budgetlægningen
17. Juni 2025	Dialogmøde med Økonomiudvalget
24. Juni 2025	Deltagelse i budgetseminar
26. August 2025	Deltagelse i budgetseminar
19.8 eller 9.9.2025	Dialogmøde med Økonomiudvalget?
9. September 2025	Møde HMU: Orientering og drøftelse vedr. budgetlægningen
Ultimo september 2025	Orientering og drøftelse af budgetforlig
24. November 2025	Møde HMU: Evaluering af budgetprocedure for 2026 + input til Budgetprocedure 2027

Bilag 1: Tidsplan for budget 2026

Dato	Aktivitet
31. januar.	HMU: Orientering om principper og pejlemærker for budget 2026.
18. februar	Økonomiudvalg: Budgetprocedure 2026 godkendes. Foreløbige ændringer til teknisk budget
Marts	Fagudvalg: Fagudvalg tilrettelægger deres egen budgetproces, samt fremsender eventuelle tværgående forslag til Økonomiudvalget
Marts til juni	MED-organisationen inddrages vedr. forslag til budget 2026
18. marts	Økonomiudvalg: Regnskab 2024: Drifts- og anlægsoverførsler til 2025 Budget 2026: Tværgående udvidelsesforslag/udfordringer
25. marts	Kommunalbestyrelsen: Regnskab 2024: Drifts- og anlægsoverførsler til 2025
28. marts	HMU: Orientering og drøftelse af budgetprocessen
Medio april	Fagudvalg: Fagudvalg drøfter udvidelsesforslag og udfordringer inkl. finansiering, samt vurdering af demografisk udgiftspres.
22. april	Økonomiudvalg: Regnskab 2024 indstilles til Kommunalbestyrelsen. Budget 2026 - status
29. april	Kommunalbestyrelsen: Godkendelse af regnskab 2024 Temamøde anlægsbudget 2025-29
Primo maj	Fagudvalg: Fagudvalg drøfter udvidelsesforslag og udfordringer inkl. finansiering, samt vurdering af demografisk udgiftspres.
13. maj	Økonomiudvalg: Forventet regnskab 2025 jf. koncernrapport pr. 31.3.2025. - Tillægsbevilling periodiseret anlægsbudget 2025 Status budget 2026: - Program for budgetseminar 24. juni samt afholdelse af borgermøde i august/september
Medio juni	Kommuneaftale forventes at foreligge
Primo juni	Fagudvalg: Fagudvalg drøfter udvidelsesforslag og udfordringer inkl. finansiering, samt vurdering af demografisk udgiftspres. Fagudvalg fremsender foreløbig beregninger vedr. demografisk udgiftspres, samt maks. 3 udvidelsesforslag/udfordringer. Forslag til udvidelser til/omprioritering af anlægsbudgettet fremsendes til Økonomiudvalg.
17. juni	Økonomiudvalg: Drøftelse med HMU Status budget 2026: - Orientering om kommuneaftale. - Program for budgetseminar 26. august samt borgermøde i august/september - Anlægstemaer
24. juni	Kommunalbestyrelsen, direktion og MED-Hovedudvalg Budgetseminar: Orientering om kommuneaftale. Status kommunens økonomi Anlægstemaer

Bilag 1: Tidsplan for budget 2026

Dato	Aktivitet
Medio august	Fagudvalg: Senest på augustmøderne fremsender fagudvalgene beregninger vedr. demografisk udgiftspres.
19. august	Økonomiudvalg: Drøftelse med HMU – evt. først 9.9.2025 Budget 2026 – status. Budgetnotat drøftes. Fastlæggelse af proces for politiske budgetforhandlinger.
21. august	Materiale til budgetseminar udsendes
Ultimo august	Svar på ansøgning om lån og særtilskud
26. august	Kommunalbestyrelsen, direktion og MED-Hovedudvalg <i>Budgetseminar:</i> Økonomisk status, gennemgang af budgetmappen. Direktionens budgetforslag til 1. beh.
September	Eventuelt afholdelse af borgermøde
9. september	Økonomiudvalg: Drøftelse med HMU Budgetforslag til 1. behandling Forventet regnskab 2025 jf. koncernrapport pr. 30. juni 2025
16. september	Kommunalbestyrelsen: Budgetforslag til 1. behandling
17. september	Alle partier: Opstart på politiske budgetforhandlinger
20. – 21. september	Politiske budgetforhandlinger afsluttes
22. september	Frist for fremsendelse af ændringsforslag senest 23:59
30. september	Økonomiudvalg: 2. behandling
7. oktober	Kommunalbestyrelsen: 2. behandling
18. november	Kommune- og regionsvalg
November og december	Fagudvalg: Bidrag til Service og Økonomi Fagudvalg drøfter implementering af nye budgettiltag.
November/december	Direktion og HMU: Evaluering af budgetproceduren for budget 2026 samt input til budget 2027.
9. december	Økonomiudvalg: Service og Økonomi godkendes Evaluering af budgetprocedure budget 2026

Bilag 2: Anlægsbudget 2025-2029

Netto - 1.000 kr. (2025-priser)	Lån	2025	2026	2027	2028	2029
Ejendomshandel		4.364	8.423	-2.000	-3.583	0
Byudvikling i Kirkeby		5.000	4.200	-2.000		
Salg - Aflastningscenter Nord			-3.597			
Jord udv. af roklubbens klubhus		205				
Hellet		-841				
Abildvej					-3.583	
Køb af ejendom: Hesselager Plejecenter			7.820			
Veje, Stier og Parkering		35.343	40.357	24.405	24.405	24.405
Affaldssorteringssystem i Byrum		268				
Skattergade, etablering af jernbaneoverskæring			2.747			
Byrum og adgangsvej ved UCL		6.850	6.850			
Byens Rum og Pladser med fokus på på Klosterplads mv.		320				
Støtte til lokalområdernes stiprojekter		400	400	400	400	400
Cykelstier og gangstier - Sammenhæng		512	1.025			
Cykelstier		1.538	1.538	1.538	1.538	1.538
Egetræer på skoler		45				
Veje - funktionsudbud og partnering		19.203	18.047	18.047	18.047	18.047
Trafikanalyse ved Aflastningscenter Nord		461				
Boligområde ved Højensvej i Svendborg		51				
P-hus			5.330			
Parkeringspulje		859	459	459	459	459
Midlertidig parkering ved SIMAC		121	121	121	121	121
Rådighedsbeløb trafiksikkerhed og cykelfremme		3.109	3.109	3.109	3.109	3.109
Renovering af signalanlæg		731	731	731	731	731
Trafiksikkerhed i forbindelse med Multiarena		500				
Trafiksikkerhedsprojekter 2022		161				
Akutte trafiksikkerhedsprojekter 2023		214				
Grøn omstilling		19.399	38.901	19.030	9.238	8.100
Udmøntning af CO2-reduktionsplan 2021-30 - Varmepumper	X	6.634	6.634	7.153	4.591	4.591
Udmøntning af CO2-reduktionsplan 2021-30 - Biler		1.492	1.498	1.498	1.498	1.498
Etablering af stenrev i det Sydfynske Øhav		403	403	403		
Klimasikring med fokus omkring Sønder Havn	X	4.500	26.121	7.000		
Natura 2000-indsatsen		743	743	744	1.693	745
Naturpleje - Primært skovrejsning (<i>heraf 693 tkr./år bundne</i>)		1.207	1.207	1.207	1.456	1.266
Naturgenopretning i relation til biodiversitet		2.134	2.295	1.025		
Kobberbækken		2.593				
Vandløb 2023		-307				
Land-, By- og Havneudvikling		20.637	9.024	9.155	8.634	7.543
Svendborg Havn, analyse m.v.	X	4.166	4.166	4.166	4.166	4.166
5-årig udv. plan for vækst og samarbejde i Svendborg midtby		500				
Områdefornyelse Hesselager		2.289	735	587	66	
Områdefornyelse i Lundby og Landet		205	410	1.025	1.025	
Lokalsamfundspulje		6.813	1.877	1.877	1.877	1.877
Infrastrukturplan Skovparken		3.912				
Byfornyelse - rådighedsbeløb	95%	2.425	1.836	1.500	1.500	1.500
Geopark		327				

Bilag 2: Anlægsbudget 2025-2029

Netto - 1.000 kr. (2025-priser)	Lån	2025	2026	2027	2028	2029
Kultur, Fritid og Idræt		3.753	12.186	14.630	536	536
Teater på havnen			8.969	14.094		
Forsamlingshuse - aktiviteter		268	268	268	268	268
Faciliteter Strandgården Rantzausminde		1.072				
Trailcenter Svendborg			2.681			
Fælles kunstofbane Østre bydel		2.145				
Renovering af klubhuse		268	268	268	268	268
Vedligehold og nybyg		129.778	92.655	57.183	63.131	49.443
Mangfoldige læringsmiljøer		1.025	1.025	1.025	1.025	1.025
Kapacitet på skolerne		2.000				
Netværksudstyr på skolerne			4.000			
Understøttelse af heldagsskolens udv. af fysiske læringsmiljøer		300				
Udbygning af dagtilbudspladser - Thurø		513				
Daginstitutioner - sikkerhedsmæssige tiltag		3.178	2.665	2.665	2.665	2.665
Etablering af nye skæve boliger		2.000				
Brandsikring Aldersro - Serviceareal		1.998	280			
Brand og vedligehold - servicearealer Aldersro Plejecenter - Fase 2			2.400			
Ollerup Plejehjem - servicearealer		5.328				
Ollerup Plejehjem - Boliger	X	21.101				
Erstatningspladser Caroline Amalie anvendelse		9.000	7.506	5.611		
DECT-Telefoni og nødkald		5.000				
Nyel-færge til Skarø/Drejø og ladeanlæg	X	19.284	10.410			
Havn - rådighedsramme	X	2.863	2.863	2.863	2.863	2.863
Pulje til vedligeh. af havnens bygninger		400	400	400	400	400
Efterslæb på havnens anlægskonstruktioner	X	10.250	10.250	10.250	10.250	10.250
GEO-Havnepark	(x)	3.217	18.616			
Pulje til vedligeholdelse af ejendomme m.m.		40.021	29.380	29.380	35.380	29.380
Ribers Gaard					7.688	
Tilsl. Kommunale bygn. til fjernvarme i Ollerup..	X			2.129		
Renovering af idrætshaller - badstue og svømmehal		2.300	2.300	2.300	2.300	2.300
Brandhaner			560	560	560	560
Administration		-34.126	0	0	0	0
Negativ pulje - Budgetforlig 2025		-34.531				
Tipsvænget - Hyttebyen		405				
Samlet anlægsramme - udgifter		189.847	228.247	127.404	107.757	90.027
Samlet anlægsramme - indtægter		-10.699	-26.701	-5.001	-5.396	0
Samlet anlægsramme - netto		179.148	201.546	122.403	102.361	90.027